

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора політичних наук, професора
Захаренка Костянтина Володимировича
на дисертацію Науменко Марини Михайлівни
на тему «Роль стратегічних комунікацій в умовах воєнного стану та
повоєнного відновлення України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 «Політологія»**

Стратегічні комунікації в сучасній державі вже не зводяться до інформаційного супроводу політичних рішень. Вони охоплюють формулювання стратегічних цілей, пояснення логіки державної політики, координацію між інституціями, підтримання довіри та вибудовування сталих відносин із внутрішніми і зовнішніми аудиторіями. За умов тривалих криз якість такої взаємодії безпосередньо впливає на суспільно-політичну стабільність, інформаційну безпеку та спроможність держави реалізовувати визначені пріоритети.

Для України ця проблематика набуває особливої ваги. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації супроводжується системним використанням дезінформації, пропаганди, маніпулятивних технологій та інформаційно-психологічного впливу, спрямованого, зокрема, на розхитування довіри до органів державної влади і політичних інститутів. За таких умов стратегічні комунікації стають механізмом не лише інформування, а й підтримки стійкості держави та суспільства, узгодження дій органів влади, збереження суспільного діалогу та взаємодії з міжнародними партнерами.

Актуальність обраної теми посилюється тим, що завдання воєнного часу в Україні вже поєднуються з відбудовою, реформуванням та інституційною модернізацією. Відновлення критичної і цивільної інфраструктури, європейська інтеграція, трансформація публічного управління, залучення міжнародної допомоги та інвестицій, підвищення прозорості прийняття рішень і підзвітності

органів влади відбуваються паралельно із забезпеченням оборони та протидією інформаційним загрозам. Дослідження стратегічних комунікацій у контексті поєднання безпекових і відновлювальних завдань є своєчасним як з наукової, так і з практичної точки зору.

У дисертації стратегічні комунікації послідовно розглядаються як складова державної політики, що поєднує політичний, безпековий, інформаційний, інституційний і міжнародний виміри. Це надає розширити розуміння комунікації, відійти від сприйняття її як простої передачі повідомлень до аналізу її ролі у політичному управлінні, формуванні довіри, легітимації рішень та організації взаємодії між державою і суспільством.

Структура дисертації відповідає поставленій меті та дослідницьким завданням. У першому розділі сформовано теоретико-методологічні засади дослідження стратегічних комунікацій, розкрито особливості їх функціонування у кризових і посткризових умовах та систематизовано підходи до аналізу комунікаційних процесів у період воєнного стану і повоєнного відновлення. Міждисциплінарний підхід, що поєднує політологічні знання з напрацюваннями державного управління, соціальних комунікацій, міжнародних відносин і національної безпеки, відповідає складності досліджуваного феномену.

Другий розділ зосереджений на функціонуванні стратегічних комунікацій в Україні в умовах воєнного стану. Авторка аналізує інституційну систему, її вплив на суспільну стійкість і консолідацію населення, а також міжнародний вимір комунікативної політики. Переконливим є положення про те, що результативність стратегічних комунікацій визначається не лише швидкістю або масштабом поширення інформації, а передусім узгодженістю між публічними повідомленнями, політичними рішеннями та практичними діями держави.

У роботі послідовно розкрито і обґрунтовано поняття комунікативної стійкості. У воєнний період вона пов'язується зі здатністю суспільства критично оцінювати інформацію, зберігати спільні смислові орієнтири, підтримувати

взаємодію з державними інституціями та протистояти маніпулятивним впливам. У перспективі відновлення її зміст охоплює готовність громадян до діалогу, участі у визначенні пріоритетів, обговоренні реформ, контролі за реалізацією політики та спільному формуванні бачення майбутнього. Такий підхід переводить акцент з окремих інформаційних кампаній на довгострокові відносини між владою, суспільством і політичними інститутами.

Міжнародний вимір дослідження розкрито через зв'язок стратегічних комунікацій із публічною та цифровою дипломатією, міжнародною підтримкою і репутаційним ресурсом держави. Авторка показує, що міжнародне сприйняття України формується не окремими ситуативними повідомленнями, а послідовністю політичних рішень, зрозумілістю стратегічних цілей, відповідальністю інституцій та здатністю виконувати взяті зобов'язання. Така постановка питання є важливою для аналізу довгострокового міжнародного позиціонування України.

Третій розділ розкриває роль стратегічних комунікацій у повоєнному відновленні України. Відновлення обґрунтовано подається як ширша політична та суспільна трансформація, що охоплює інституційні реформи, модернізацію публічного управління, відновлення довіри, цифрову прозорість, екологічну відповідальність, громадянську участь, взаємодію з міжнародними партнерами та подальшу європейську інтеграцію. У такому підході стратегічні комунікації постають не зовнішнім інформаційним супроводом, а складовою самої політики відновлення.

Одним із науково цінних результатів дисертації є інтегрована двокомпонентна модель стратегічних комунікацій держави. Вона охоплює оборонно-кризовий та конструктивно-інноваційний компоненти. Оборонно-кризовий компонент спрямований на забезпечення стійкості держави і суспільства, кризове реагування, протидію інформаційним та гібридним загрозам, підтримання спроможності до опору і міжнародної солідарності. Конструктивно-інноваційний компонент пов'язаний із комунікаційним забезпеченням відновлення, легітимацією

реформ, залученням громадян, формуванням спільного бачення майбутнього, розвитком партнерств та створенням передумов для міжнародної підтримки й інвестицій.

Запропоновані компоненти не протиставляються один одному і не прив'язуються до двох послідовних часових етапів. Їх взаємодія відбувається на основі спільних стратегічних цілей, ціннісних орієнтирів, інституційних механізмів, стратегічних наративів та ресурсу суспільної і міжнародної довіри. Це відповідає українській реальності, у якій завдання оборони, підтримання стійкості, відбудови, реформ та підготовки до довгострокової трансформації реалізуються одночасно.

Наукова новизна моделі полягає також у поєднанні часових і функціональних вимірів стратегічних комунікацій. Інституційні та комунікаційні спроможності, сформовані в умовах війни, накопичений рівень суспільної довіри і міжнародний репутаційний ресурс розглядаються як передумови для легітимації реформ та реалізації політики відновлення. Авторка при цьому не трактує такий перехід як автоматичний, а пов'язує його з адаптацією комунікаційних інструментів, зміною пріоритетів, збереженням інституційної послідовності та розширенням механізмів зворотного зв'язку.

Змістовним результатом є функціональне розмежування критеріїв результативності стратегічних комунікацій. Для оборонно-кризового компонента визначальними є оперативність, достовірність і верифікованість інформації, міжінституційна координація та спроможність протидіяти дезінформаційним впливам. Для конструктивно-інноваційного компонента акцент зроблено на прозорості, підзвітності, якості зворотного зв'язку, залученні громадян і стейкхолдерів, суспільній довірі, сталості міжнародної взаємодії та легітимності процесів відновлення.

Варто відзначити, що оцінювання результативності стратегічних комунікацій у дисертації розглядається на процесуальному, результативному та суспільно-

політичному рівнях. Такий підхід дозволяє відокремити організаційну якість комунікаційної системи від сприйняття повідомлень цільовими аудиторіями та від довгострокових наслідків для довіри, легітимності політичних рішень, громадянської участі й суспільної стійкості. Для політологічного аналізу це має принципове значення, оскільки кількість повідомлень, охоплення аудиторії чи активність у цифрових каналах самі по собі не є достатніми показниками стратегічної результативності.

Окремо в роботі розкрито значення цифрової прозорості для комунікативної політики відновлення. Відкриті дані та доступ до перевірюваної інформації про фінансування, статус і результати проєктів розглядаються як інструменти, що одночасно посилюють підзвітність і зменшують простір для маніпуляцій. Завдяки цьому громадяни та міжнародні партнери отримують можливість співвідносити публічні заяви з фактичними результатами, а прозорість стає одним із механізмів формування довіри та інформаційної стійкості.

Багаторівневий характер стратегічних комунікацій також отримав належне відображення. У дисертації пов'язано міжнародний, національний, регіональний і місцевий рівні та показано залежність результативності державної політики від узгодженості загальнодержавних пріоритетів із потребами територіальних громад, громадянського суспільства і міжнародних партнерів. Для процесів відновлення, які передбачають координацію значної кількості суб'єктів з різними повноваженнями, ресурсами та очікуваннями, це має виразне практичне значення.

Теоретичне значення дисертації полягає у розвитку політологічного розуміння стратегічних комунікацій як системного механізму політичної взаємодії на перетині безпеки, публічного управління, міжнародного позиціонування та суспільної стійкості. Дослідження уточнює співвідношення інформаційної політики, стратегічних комунікацій і комунікативної стійкості та пропонує новий вимір для аналізу – зміни комунікаційних пріоритетів держави від кризового реагування до довгострокового відновлення.

Практична цінність отриманих результатів пов'язана з можливістю їх використання при вдосконаленні державної інформаційної та комунікативної політики, механізмів міжінституційної координації, кризових комунікацій, протидії дезінформації, громадянської участі, цифрової прозорості та комунікативного супроводу програм відновлення. Ці положення можуть бути корисними як для центральних органів державної влади, так і для органів місцевого самоврядування, яким необхідно поєднувати оперативне реагування на ризики з довгостроковою взаємодією з населенням та партнерами.

Прикладний вимір роботи підтверджується апробацією окремих підходів у сфері стратегічних і кризових комунікацій, зокрема під час формування комунікаційних механізмів у міжнародних проєктах, пов'язаних із відновленням України, до яких була залучена авторка. У міжнародному проєкті LIFE D2R-GreenUA відповідні підходи застосовуються у взаємодії державних інституцій, органів місцевого самоврядування, бізнесу, професійних спільнот, громадянського суспільства та міжнародних партнерів у сфері зеленого відновлення і впровадження принципів кругової економіки. Така апробація демонструє можливість перевірки теоретичних положень у реальних процесах міжсекторальної взаємодії.

Основні результати дослідження представлені у наукових публікаціях М. Наumenко, присвячених стратегічним комунікаціям, інформаційній безпеці, національній та суспільній стійкості, протидії дезінформації, міжнародному позиціонуванню України та комунікаційному забезпеченню відновлення. Тематична послідовність цих публікацій підтверджує системне опрацювання проблематики та апробацію ключових положень дисертації у науковому середовищі.

Попри переконливість основних висновків, у роботі залишаються питання, які мають дискусійний характер і можуть бути розвинені в подальших дослідженнях.

1. Дисертація переконливо демонструє функціональний зв'язок стратегічних комунікацій з інформаційною безпекою, особливо в умовах воєнного стану та протидії гібридним загрозам. Водночас, на мій погляд, перспективним напрямом подальшого теоретичного опрацювання може бути точніше розмежування цих категорій і визначення характеру їхньої взаємодії у різних політичних та безпекових контекстах. Це надало б можливості додаткової конкретизації місця стратегічних комунікацій у системі політичної взаємодії та державного управління.

2. У частині, присвяченій сучасним медіа та цифровим платформам, дослідницьку перспективу можна було б розширити з урахуванням їхньої ролі у формуванні політичного порядку денного, алгоритмічному відборі контенту та структуруванні публічної уваги. Це дозволило б глибше розкрити межі й можливості державної стратегічної комунікації в цифровому середовищі та водночас зберегти належну увагу до принципів політичного плюралізму, свободи слова і відкритого інформаційного обміну.

3. Запропонована система критеріїв результативності стратегічних комунікацій безумовно викликає інтерес і, водночас, створює основу для подальшої операціоналізації. Її розвитком могло б стати формування переліку вимірюваних індикаторів, які дозволили б емпірично розрізняти короткострокові комунікаційні ефекти, середньострокові зміни у рівні довіри та довгостроковий вплив на демократичну і комунікативну стійкість. Особливої ваги це питання набуватиме в процесі переходу від домінування кризових завдань до повномасштабної реалізації політики відновлення.

Разом з тим, окреслені вище позиції не змінюють загальної позитивної оцінки дисертації і не ставлять під сумнів достовірність чи наукову значущість її основних результатів. Вони радше окреслюють напрями, у яких запропонований дослідницький підхід може бути розвинений надалі.

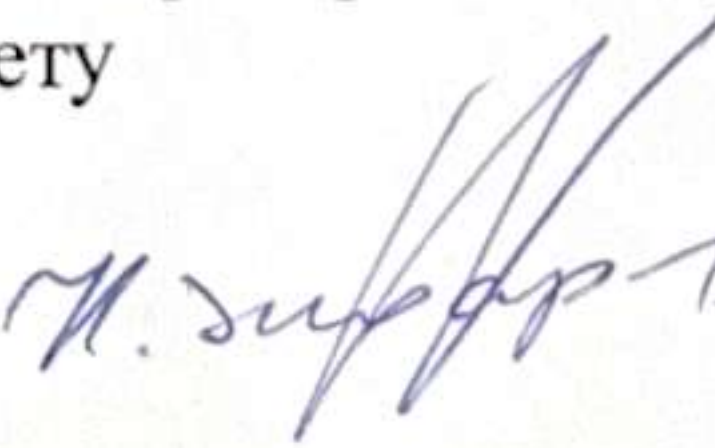
Дисертація Науменко Марини Михайлівни є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням актуальної проблеми сучасної політичної науки. Її зміст демонструє логічний зв'язок між поставленою метою, дослідницькими завданнями, методологічними підходами та сформульованими висновками. Інтегрована двокомпонентна модель стратегічних комунікацій дозволяє концептуально поєднати безпеково-кризові завдання в умовах воєнного стану з політичними, інституційними та суспільними завданнями відновлення.

Отримані результати мають теоретичне значення для подальшого розвитку політологічних досліджень стратегічних комунікацій і практичну цінність для вдосконалення державної комунікативної політики, міжінституційної координації, підтримання суспільної довіри, протидії дезінформації та комунікативного забезпечення відновлення України.

Дисертація Науменко Марини Михайлівни на тему «Роль стратегічних комунікацій в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

Рецензент:

директор НАЦ «Інститут соціально-правових
і політичних досліджень імені Олександра Яременка»
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
доктор політичних наук, професор

Костянтин ЗАХАРЕНКО

Ліриче К. Захаренко
засвідчую

